

УДК 37.06-379.8

КОМПЛЕКСНИЙ ПІДХІД ДО ВИХОВАННЯ ГРОМАДЯНСЬКОСТІ СТАРШИХ ПІДЛІТКІВ У ЗАГАЛЬНООСВІТНІХ ШКОЛАХ

Чепіга Ігор Віталійович

канд. пед. наук

Донбаський державний педагогічний університет, Донбасс (Україна)

author@apriori-journal.ru

Анотація. У статті розглядається проблема між потребою суспільства в вихованні відповідальних громадян, які вільно орієнтуються в складній сучасній соціально-економічній і політичній ситуації зі стійкою особисто значимою громадянською позицією, з одного боку відсутності у більшості молодих людей чинних орієнтирів, громадянських цінностей та ідеалів. Орієнтовані шляхи підвищення громадянськості старших підлітків через комплексний підхід до цієї проблеми з другого.

Ключові слова: виховання старших підлітків; громадянськість.

КОМПЛЕКСНЫЙ ПОДХОД К ВОСПИТАНИЮ ГРАЖДАНСТВЕННОСТИ СТАРШИХ ПОДРОСТКОВ В ОБЩЕОБРАЗОВАТЕЛЬНЫХ ШКОЛАХ

Чепига Игорь Витальевич

канд. пед. наук

Донбасский государственный педагогический университет

Донбасс (Украина)

Аннотация. В статье рассматривается проблема между потребностью общества в воспитании ответственных граждан, которые свободно ориентируются в сложной современной социально-экономической и политической ситуации со стойкой лично значимой гражданской позицией, с другой стороны – отсутствие у большинства молодых людей действующих ориентиров, гражданских ценностей и идеалов. Изучено ориентирование пути повышения гражданской ответственности старших подростков через воспитательный процесс школьных объединений.

Ключевые слова: воспитание старших подростков; гражданственность.

INTEGRATED APPROACH TO EDUCATION OF CIVIC CONSCIOUSNESS OF THE SENIOR TEENAGERS AT COMPREHENSIVE SCHOOLS

Chepiga Igor Vitalievich

candidate of pedagogical sciences

Donbass State Pedagogical University, Donbass (Ukraine)

Abstract. The article considers the society requirements to educate the responsible citizens freely oriented in contemporary complex social economic and political situation manifesting personably meaningful civil position. The author pays much attention to those teenagers who have no civil values and ideals and indicates the ways to increase the level adolescents citizenship through the educational process of school communities after they interests.

Key words: the education of older teens; the civil socialization.

Постановка проблеми в загальному вигляді

На сучасному етапі розвитку українського суспільства, коли спостерігаються спроби штучного розколювання нації, неприйняття молодими людьми громадянських норм і цінностей, часто проявляється байдужість молоді по відношенню до своєї країни, проблема громадянського виховання особистості є надзвичайно актуальною. Передусім, це стосується підлітків, оскільки саме в цей період життя людини закладаються основи особистості, її здатність до адекватної оцінки суспільних процесів, здатність усвідомленого і відповідального вибору в різноманітних життєвих умовах, ототожнення себе з народом-носієм державності країни.

В умовах сьогодення значно зростає роль громадянського виховання в суспільній життєдіяльності. Оскільки громадянське виховання – цілеспрямований спеціально організований процес формування громадянських якостей у школярів, які передбачають засвоєння певної системи знань і вмінь, необхідних для успішного включення в різноманітні види діяльності упродовж життя.

Аналіз останніх досліджень і публікацій

Проблема громадянського виховання і становлення підрастаючого покоління була актуальною в різні епохи, розроблялася такими корифеями української наукової та педагогічної думки як: В. Антонович, Г. Ващенко, М. Грушевський, М. Драгоманов, М. Костомаров, А. Макаренко, І. Огієнко, В. Сухомлинський, К. Ушинський, І. Франко та ін.

Проблема виховання громадянськості у підрастаючого покоління займає провідне місце серед досліджень 90-х років. Саме в ці роки з'явилися роботи не тільки науково-теоретичного змісту (А. Бабаєв, І. Бех, С. Біленцов, О. Вишневський, А. Гаязов, О. Киричук, Г. Суколенова та ін.), а й пов'язані із практичною реалізацією ідей громадянського виховання: М. Васильєв, В. Власова, Т. Дем'янюк, О. Дубасенюк, І. Жадан, Л. Калиновська, О. Киричук, Т. Клищенко, Н. Косарева, А. Крицька, І. Мартинюк, Л. Міщик, В. Оржеховська, Л. Пономаренко, В. Поплужний, О. Савченко, О. Сухомлинська та ін.

Виклад основного матеріалу

Однією з актуальних проблем в педагогічній науці є виховання громадянськості, яка пов'язана з ідеєю громадянського суспільства як соціального інституту, пошуків гідного способу існування та самореалізації людини. Для сучасної України виховання громадянськості відіграє особливу роль, оскільки воно покликане сприяти формуванню політичної нації, встановленню громадянського миру і злагоди. Виховання громадянськості тісно пов'язане з широким комплексом завдань з розвитку демократичної, соціальної, правової держави.

Зазначимо, що проблема формування громадянськості набуває особливої актуальності в умовах кризи українського суспільства, яка триває вже більше року.

Важливу роль у вихованні громадянськості старших підлітків відіграють усі виховні інститути суспільства: навчальний заклад, родинне середовище, дитячі та молодіжні організації, об'єднання, позашкільні вихо-

вні заклади, мікросоціум (вулиця, друзі), громадські організації, культура, релігія, політика, держава тощо.

Зважаючи на це, а також на той факт, що школі часто закидають звинувачення в тому, що у межах навчально-виховного процесу недостатньо уваги приділяється саме вихованню дитини, ми ретельно вивчили, які виховні можливості має школа, зокрема у позанавчальний час. Так, ми дійшли висновку, що на практиці, здебільшого, процес виховання почуття громадянськості й позанавчальна активність (у тому числі й у рамках діяльності шкільних об'єднань за інтересами) аж ніяк не пов'язані між собою. Проте, вміло організована й спрямована позанавчальна діяльність учнів може стати потужним інструментом виховання почуття громадянськості. Адже, діяльність об'єднань за інтересами характеризується розвитком нового рівня можливостей використання позанавчального часу, спрямованістю на особистісний розвиток у різних видах творчої діяльності та спілкування.

Аналіз теорії та практики досліджуваної нами проблеми свідчить про наявність протиріч між: актуальністю підвищення якості виховання громадянськості підростаючих поколінь як свідомих громадян своєї Батьківщини і недостатньою увагою з боку школи до цього питання; визнанням і державою, і суспільством необхідності здійснення системного процесу виховання почуття громадянськості на усіх щаблях освітньо-виховної системи й неадекватними засобами реалізації цього процесу в рамках загальноосвітньої школи, недостатнім використанням шкільних об'єднань за інтересами та сектору позашкільних гуртків та спортивних секцій.

Проблема виховання почуття громадянськості молоді в сучасних умовах є комплексним явищем, таким, що не може вирішуватися одноразово, одномоментно й виключно на одному освітньому щаблі. Виховання громадянськості в нашої молоді має носити поетапний, систематичний характер, реалізовуватися як у середній школі, так й у вищих навчальних закладах. Виключно таке поступове й всеохоплююче розгортання процесу виховання громадянськості стане запорукою результативності цього процесу. Але,

якщо у вищій школі виховання громадянськості стає більш-менш систематичним явищем, у тому числі завдяки проявам самосвідомості молоді, то у середній школі, зокрема у старших класах такої тенденції не спостерігається, хоча виховання почуття громадянськості у старших підлітків набуває неабиякої значущості у зв'язку зі зростаючими вимогами сучасності до людини як активної, творчої особистості, здатної знайти власне місце в сучасному світі й реалізувати особистісний потенціал.

Економічна криза в Україні у поєднанні з відсутністю загальнонаціональної єдності, нерозвиненістю демократичних інститутів і низькою політичною культурою громадян залишаються характерними р Увага до проблеми громадянського виховання пояснюється ще й тим, що сучасна демократія вимагає від підростаючої особистості „не тільки політичної активності, але й глибокого усвідомлення нею своєї ролі й місця в житті суспільства, відповідальності в діях згідно з власними переконаннями та цінностями”. Зрозуміло, що саме у загальноосвітній школі будується система громадянського виховання школярів.

Найбільш актуальними, при взаємодії викладачів з учнями, які знаходились у зоні бойових дій, є вираховування їх психологічного стану.

Сьогодні констатується тенденція збільшеної агресивності школярів у міжособистісних стосунках, та у відношенні до їх мікросоціуму.

Кут нахилу виховання громадянськості старших підлітків повинен схилитися у більш тісну взаємодію між педагогами та учнями. Так ми пропонуємо більше уваги виділити тезам:

- Позашкільна робота;
- Позакласна робота;
- Робота з батьками;
- Спортивні гуртки;
- Гуртки технічної творчості;
- Центри духовної культури;
- Робота психологів.

Невід'ємною складовою успішного громадянського виховання старших підлітків має стати їхня громадянська активність. Залучення до діяльності об'єднань за інтересами, на нашу думку, є однією з форм прояву такої активності. Зокрема, назріла необхідність активніше використовувати можливості вільного від навчання часу. Сучасні педагоги в позаурочній діяльності виділяють два напрями освітньо-виховної роботи – позашкільну та позакласну. Позакласна – це різноманітна освітня й виховна робота педагогічного колективу школи в позаурочний час, спрямована на задоволення інтересів і запитів дітей.

У формуванні особистісних громадянських якостей підлітків, які сприяють їхній успішній соціалізації, важливу роль відіграють об'єднання за інтересами, діяльність яких характеризується розвитком рівня використання можливостей позанавчального часу, спрямованістю на особистісний розвиток у різних видах творчої діяльності та спілкування.

Аналіз теорії та практики досліджуваної нами проблеми свідчить про наявність протиріч між: соціальною потребою підлітків у більш активній суспільній діяльності в об'єднаннях за інтересами і недостатньою увагою з боку батьків, фахівців соціальної сфери, громадськості, держави до діяльності таких об'єднань; об'єктивною потребою в посиленні ролі різних суб'єктів педагогічної роботи зі старшими підлітками в об'єднаннях за інтересами і недостатньою теоретичною та методичною розробкою змісту, форм і методів цієї діяльності.

Висновки

Імплементация методики і засобів має показати підвищення громадянської свідомості старших підлітків.

Як показали, а конкретно , в місті Слов'яннську події в Східних регіонах нашої країни і маргенально направлена молодь цілком поєдналась із терористичними угрупованнями.

Більш досвідчена і цілеспрямована молодь не взяла в руки зброю. Можливо це є вагома частина нашої роботи. Як показала практика лакмусовим папірцем стала робота з батьками.

Мікросоціум підлітка (сім'я)- зіграла, на нашу думку, переважний вплив на громадянську свідомість старших підлітків, якій показав, при окупації м.Слов'янська. Імплементация методики і засобів, має показати підвищення громадянської свідомості старших підлітків.

У старших підлітків відповідні знання і цінності формуються шляхом засвоєння ними суспільно-громадської практики, залучення до національно-патріотичної діяльності, яка виступає засобом становлення свідомих громадян, патріотів держави, здатних виконувати чисельні професійні, суспільні, сімейні та інші функції. Відповідно, суспільно-громадська активність – одна із важливих потреб підлітка-патріота-громадянина, який, набуваючи досвіду суспільної практики в школі й сім'ї, упевнено вступає в доросле життя.

Список использованных источников

1. Концепція національного виховання особистості в умовах розвитку української державності // Шлях освіти. 2000. № 3. С. 7-13.
2. Концепція національно-патріотичного виховання молоді [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://www.kinu.gov.ua>
3. Концепція художньо-естетичного виховання учнів у загальноосвітніх школах // Інформ. зб. Мін-ва освіти і науки України. 2004. № 10. С. 5-12.
4. Макаренко А.С. Собрание сочинений: в 4-х т. Т. 4. М.: Правда, 1987. 545 с.
5. Макаренко А.С. Цель выживания. Соч. в 7 т. Т. 5. М.: Просвещение, 1981. 489 с.
6. Шевченко Г.П. Актуальные проблемы духовного развития личности // Духовность личности на современном этапе развития цивилизации. Матер. междунар. науч.-практ. конф. Донецк, 2003. С. 40-47.
7. Устав Совета Европы [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://www.un.org/ru/decl/declarations/declhr.html>
8. Рашидов С.Ф. Виховання у студентської молоді цінностей громадянського суспільства: проблеми теоретичної концептуалізації. Луганськ: Вид-во «Ноулідж», 2012.
9. Чепіга Я. Методика навчання у трудовій школі. К.: Держ. Вид-во України, 1930. 268 с.